

10.Ders

Düşünce,Rasyonalite ve İnanç

24:00 Felsefenin Problemleri

Prof.Sally Haslanger

Ekim 17, 2005

İlim ve İnanç ? Gelişim ve Yaratım

I.Özetleme Endüksiyon

- Hume'un "endüksiyon/tümevarım" problemi, tabiattan bilgi kazanımı gayretlerimizde, ilmî araştırmaya, artık/bundan böyle, diğer: (kristal küreye bakmak, tahmin yürütmek vb.gibi) herhangi çeşit araştırmaların üstünde, güvenecek hiçbir nedenimiz kalmadığını mı gösteriyor ?
- İlme güvenimiz ile, dinî inancımız arasında, çeşit olarak,herhangi bir fark var mı?

Hume'un görüşüne mümkün yanıtlar:

- Endüksiyon için endüktif gerekçelendirme: İlim, herhangi alternatif metottan çok daha mükemmel ve daha iyi şekilde, delile/kanıta dayanır. Bu, Tabiatın Birliği, bütünlüğünün (TB) kabûl edilebilir olduğunu gösterir. Yanıt: Bu, dairesel döngüsel bir haklılık değil mi? (Eğer, dayandığımız endüktif prensip, bir (çeşit) ön-koşuldan çok, bir örnek kuralı ise, fark etmez mi?)
- Düşünce prensibi: (TB) bir akıl prensibidir; onu takip etmek, gerçeğe ilişkin hususlar hakkında doğru olarak neyi, nasıl düşünmemiz gerektiğinin yapısına sahip oluruz. Yanıt: Bir prensibi, akıl ve düşüncenin bir ilkesi olarak kabûl etmeden önce, *belli* bir temele, örneğin: gerçeği bulmamıza yardımcı olacak, veya yanlış yapmamızı önleyecek, bazı, belli sirküler, döngüsel-olmayan, delile /kanıta ihtiyacımız yok mu?
- İyi kanıt: İlim, herhangi alternatif metottan daha iyi şekilde delile, kanıta dayanır. Bu, (TB)ni, diğer prensiplerden ayıran tarafıdır -bulunan düzenlilikler daha üniform, daha sistematik şekilde denenmişlerdir. Yanıt: Ama bunun gelecekte de bu şekilde devam edeceğinin delili, kanıtı, nedir? Bulduğumuzun "iyi" bir delil olduğuna inanmamıza bizi yetkili kılan, nedir?

- İlimin hedefleri: Belki ilim, tahmin hakkında değil, geçmişini açıklama hakkındadır. Böylece, ilmin dedüksiyona, tümevarıma ihtiyacı yoktur. Yanıt: Bu, ilmin değerini, çok zayıflatıyor.

II. Yaratılışçılık, Evrim'e karşı

Duane Gish gibi Yaratılışçılar, "Creation, Evolution and Public Education" (1) adlı eserinde, Evrim teorisini, halkın bilim eğitiminde, yaratılış teorisi üzerinde imtiyazlı kılmak için hiçbir nedenin olmadığını, çünkü, gelişim teorisi ile yaratılış teorilerinin, bilimsel güvenilirlikleri açısından, eşit durumda olduklarını, ileri sürmektedirler. Bu düşünülere göre, gerçekten de, bu iki felsefî teori, şu (ortak) görüşleri savunmaktadırlar :

- 1) İlim, ispatlanmış kanıtlar disiplini.
- 2) Evrim teorisi, (test ile) ispatlanmamıştır.
- 3) Bu nedenle, Evrim teorisi, ilim değildir.

Bu konuda özellikle Gish, şunları iddia etmektedir:

- a) Evrim, hiçbir zaman gözlemlenmemiştir.
- b) Evrim, deneyim metoduna tâbi tutulamaz.
- c) Doğal seçim, [döngüsel, dairesel olduğu için] hiçbir şeyi açıklayamamaktadır.
- d) Evrim için, insan üretmiş olacak kadar yeterli zaman yoktur, olmamıştır.
- e) Fosil kayıtları, Evrim teorisini doğrulamamaktadır.

Philip Kitchner, "Believing Where We Cannot Prove", "İspatlayamadığımız Noktada İnanmaya Başlamak" adlı etüdünde, yaratılışçıların, ilim ve din arasında, yanlış bir "dichotomi" ileri sürdüklerini belirterek, şu hususu belirtmektedir :

1) Hiç bir bilimsel gerçek, 'ispatlanmış' değildir. Bilim adamlarının, teorilerinin ispatlanamayabileceğini kabûl ederken, ifade ettikleri görüş, felsefîdir: Dünya hakkında herhangi ampirik genelleştirmenin yanlış olduğu, daha fazla gözlem ve daha fazla teori ile, gösterilebilir. Yani, bilim yanılabilir.

Örneğin, endüksiyon probleminin, bilimsel teori oluşturmada ciddî sorunlar çıkardığını gördük. Ama bu, bilimsel teoriye güvenimizi azaltmalı mıdır? İlim hakkında, ya da, daha genel olarak, gerçek/vakıa niteliğindeki bilgiler hakkında

(1) Bknz. Gish, "Creation, Evolution and Public Education" in Evolution and Creation: The Public Education Controversy. Oryon Press, 1983

şüpheli mi olmalıyız? Sadece inançla mı, yalnız bırakıyoruz? Bir olaya, bir gerçeğe ilişkin inançların oluşturulmasında, ne gibi standartlar kullanmalıyız?

II) Evrim teorisinin, hem: *yanlış kılınamaz*’ olduğunun ileri sürülmesi, [(örneğin yukarda (b))] hem de, (fosil-yakıtlar örneğinde olduğu gibi) bu kayıtlar tarafından; ve devrimsel değişiklik nispetini ölçen hesaplar tarafından, yani, yukarda (d) ve (e)], “yanlış kılınması”nın birlikte söz konusu olması, imkânsızdır, mümkün olmayan bir durumdur.

III) Yaratılışçılar, kendi iddialarını oluşturmak için, teori ile kanıt arasındaki ilişki hakkında, naif/saf bir teoriye dayanırlar. İlmî metod hakkında daha gelişmiş, sofistike yaklaşım, “Evrimsel teorisinin” ispatlanmış olmasa da, “yaratılış teorisi”nden daha iyi olduğunu göstermektedir.

Yukardaki (III) hakkında birkaç şey daha söylemek, yararlı olabilir.

Bilimsel teorisinin bir üstün tarafı, *tahminsel gücü’dür*. Bir teori, önermeler toplamı olup, bunlardan bazıları, evrensel genellemelerdir. (F olan her şey G dir; tüm memeliler, yavrularını emzirir, gibi).

Teoriler, ayrıca, genel olarak, bir olayın ne olduğu ve olacağı hakkında beyanlar çıkarabilmek için, kullanılırlar. Gözlemlendiğimiz şeyler hakkında tahminler çıkarmak için de kullanılırlar. Bir teorisinin ‘*gözlemsel sonuçları*’, teori doğru ise, *gözlemsel* olarak doğrulanması mümkün, doğru, gerçek önerimler olmalıdırlar. Yanlış gözlemsel sonuçlara dayalı “teori”, yanlış beyan, içeriyor demektir.

Naif Yanlışlama: Bir bilimsel teori, yanlışlanabilecek, yanlışlanması mümkün bir teoridir. Yanlışlanamayan, yanlışlanması mümkün olmayan teori, gözlemsel-sonuçsuz bir teoridir.

Problem: Yanlış gözlemlenebilir sonuçları olsa bile, mantıkî olarak, teoriyi reddetmemiz gerekmez, (yani) reddetmeye mecbur değilizdir. Çünkü, ilmî iddialar, dünya ile, birebir, karşı karşıya gelmez, dünyayı, tek, tek göğüslemez. Daha ziyade “hipotezler”, büyük, geniş demetler halinde, teste, deneye tabi tutulurlar.

Bununla beraber, iyi bir ilmî teori, belli kriterleri taşımalıdır.Örneğin:

- Yardımcı, hipotezleri, ‘*bağımsız olarak test-edilebilir*’ olmalıdır:
- problemler gözlemler karşısında teoriyi kurtarmak için sunulan hipotez,ile, kurtarmak için sunuldukları hipotezler/ iddialar demetinden “bağımsız olarak”, test edilebilir olmalıdırlar.

Birleşik/birleştirilmiş açıklamalar: İyi bir teorinin, basit, geniş ve çeşitli durumlara tatbik edilebilecek, küçük sayıda problem çözücü stratejileri olmalıdır.

Fecundity yada Verimlilik: İyi bir teori, tatmin edici açıklamalar içermeli, yeni, yeni araştırma alanları açabilmelidir.

Açıklayıcı Güç: İyi bir teori, sadece tahmin ile değil, fakat, bilmecemsi fenomenler karşısında da, tatmin edici açıklamalar verebilmelidir.

Kitschner, “eğer iyi ilmî teoriler için böyle bir kriter kabûl edersek, evrim teorisi, yaratılışından daha iyi bir duruma geçerek, (bir) ilim olarak kabul edilmeyi hak eder, hak edecektir” diyor.

Sorular:

- 1) Bir yaratılışçı, buna nasıl cevap verirdi? Örneğin: Yaratılışım teorisi, Kitschner’in tarif ettiği, daha ileri kriterleri karşılayabilir mi? Evrim teorisi karşılayabilir mi? Karşılamaayan diğer ilmî teoriler ve karşılayan ilmî-olmayan teoriler var mı? Hangileri veya neler?
- 2) Kitschner’in tarif ettiği daha ileri kriter, bir teorinin daha iyi olduğunu doğrular mı? Bu kriteri karşılayan bir teori, çok muhtemelen, karşılamayandan daha mı doğrudur?
- 3) Evrim Teorisi, halka açık okulların fen sınıflarında okutulmalı mıdır? Yaratılışçı Teorisi? Niçin, veya, neden olmasın?